De reditibus Ecclesiæ, etiam noviter quæsitis, quarta pars Clericis erogetur.

[n] Ansel. *l.* 5. *c.* 70.

COgnovimus [n] de reditibus Ecclesiæ noviter acquisitis Canonicam dispositionem Quartarum minimè provenire: sed Episcopos locorum distribuere tantummodo quartam antiquorum reditum; nunc verò quæsita suis usibus retinere. Quam rem [o] pravam subintroductámque consuetudinem Fraternitas tua vivaciter emendare festinet: ut sive de præteritis reditibus, sive de his, quæ obvenient [p], vel obvenientibus Quartæ secundùm distributionem Canonicam dispensentur. Incongruum namque est unam, eamdémque Ecclesiæ substantiam duplici quodammodo jure censeri, id est [q] usurpationis, & Canonum.

[o] *al.* ob rem.

[p] *al.* nunc obvenerunt, vel obvenerint.

[q] *Addita ex orig.*

XXX. IDEM GREGORIUS I. Augustino Episcopo Anglorum in Resp. ad primam interrogationem. [an. 604. *Romæ in Angliam.*]

De stipendio Ecclesiæ quatuor debent fieri portiones.

[r] Ansel. *l.* 5. *c.* 64. Pann. *l.* 2. *c.* 8.

MOs est [r] Apostolicæ Sedis ordinatis Episcopis præceptum tradere, ut de omni stipendio, quod accedit, quatuor fieri debeant portiones, una videlicet Episcopo, & familiæ ejus propter hospitalitatem, & susceptionem, alia Clero, tertia verò pauperibus, quarta Ecclesiis reparandis.

XXXI. *Item* EX CONCILIO TOLETANO. [fortè ex Syn. Rom. sub Silvestro c. an. 324. *Romæ.*]

De eodem.

SAncimus omnibus Episcopis curam Laicorum instare, ut si quos in fide Christi invenerint, nimio affectu diligant. Insuper confirmamus, ut si aliqua ab ipsis accipiant dona; statim in quatuor dividant partes: ita, ut prima pars secundùm Apostolorum præcepta *a*, Titulorum, nec non cœmeteriorum restaurationibus diligenter attribuatur, secunda Clericis, tertia cunctis pauperibus, quarta verò advenis.

¶ CORR. ROM.] Caput hoc (quod in omnibus vetustis exemplaribus, exceptis duobus, & sine Paleæ nomine habetur, & Glossam habet) in nullo Toletano Concilio aut impresso, aut in manuscripto inventum est. In Collectione Canonum incerti Autoris, quæ asservatur in Vaticana Bibliotheca, tribuitur Silvestro: quamvis in Synodo Romana sub ipso habita, *c.* 4. paulò aliter hæ partes assignentur, id est, ut in præcedentibus huic Capitibus.

a Secundùm Apostolorum præcepta.] In ea Collectione non sunt hæc verba. In uno vetusto Gratiani codice est, *secundùm Apostolorum præcepta.*

XXXII. *Item* EX CONCILIO AGATHENSI, *c.* 22. [an. 506. *in Gallia.*]

Omnes Presbyteri secundùm jussionem Episcopi res Ecclesiæ dispensare studeant.

[s] *S. Pari.* Polyc. *l.* 3. *tit.* 12.

STatuimus [s] (quod omnes Canones *a* jubent) ut civitatenses, sive diœcesiani Presbyteri, vel Clerici, salvo jure Ecclesiæ, rem Ecclesiæ, sicut permiserunt Episcopi [35], teneant: vendere autem [36], aut donare penitùs non præsumant. Quod si fecerint, vel fecerunt [37], & facta venditio non valebit, & de facultatibus, si quas habent proprias, indemnem Ecclesiam reddant, & communione priventur.

¶ CORR. ROM. *a Canones.*] Restituta est hæc vox ex originali. Anteà legebatur, *Episcopi.* In Polycarpo autem tantùm est, *quod omnes jubent.*

¶ PITH. [35] *Permiserunt Episcopi.*] V. C. *permiserit Episcopus.*

[36] *Autem.*] Abest à 3. V. C.

[37] *Vel fecerunt.*] Desunt in 2. V. C.

XXXIII. *Item* EX EODEM CONCILIO, *c.* 26. [an. 506. *ibid.*]

De Clericis, qui documenta Ecclesiæ supprimunt, aut Adversariis tradunt.

[t] Infrà, *ibid. si quis de Clericis.* Burch. *l.* 3. *c.* 183. Ivo, *p.* 3. *c.* 156.

SI quis de Clericis [t] documenta, quibus Ecclesiæ possessio firmatur, aut supprimere, aut negare, aut Adversariis fortasse tradere, damnabili, & punienda obstinatione præsumpserit; quidquid, per absentiam documentorum, damni Ecclesiæ illatum est, de propriis facultatibus reddat, & communione privetur. Hi etiam, qui in damno Ecclesiæ impiè [38] solicitati, à traditoribus aliquid acceperint; superiori [u] sententia teneantur.

[u] *al.* pari.

¶ PITH. [38] *Impiè, &c.*] Sic 2. V. C. At Cod. Fabri: *Instrumenta Ecclesiæ impiè sollicitatis traditoribus susceperunt, vel susceperint, pari sententia feriantur.*

[x] Et in Hispalen. I. *c.* 1.

XXXIV. *Item* EX EODEM, *c.* 33 [x]. [an. 506. *ibid.*]

Episcopus heredem non habens, non alium, quàm Ecclesiam sibi heredem instituat.

[y] Polyc. *l.* 3. *tit.* 12.

EPiscopus [y], qui filios, aut nepotes non habuerit *a*; alium quàm Ecclesiam non relinquat heredem. Si quid de Ecclesia non in Ecclesiæ causa, aut necessitate præsumpserit; quod distraxit, aut donavit, irritum habeatur. Qui verò filios habet; de bonis, quæ reliquit, ab heredibus ejus, indemnitatibus Ecclesiæ consulatur.

¶ CORR. ROM. *a Non habuerit.*] In originali impresso, & manuscripto, & in Polycarpo legitur, *non habens alium, quàm Ecclesiam reliquit heredem; si quid, &c.* & ad hanc lectionem propiùs accedunt verba Hispalensis Concilii primi, *c.* 1. sed ob Glossam non est mutatum.

XXXV. *Item* EX EODEM, *c.* 49. [an. 506. *ibid.*]

Qui in Clero constituti sunt, de rebus Ecclesiæ nihil alienare præsumant.

[z] Ivo, *p.* 3. *c.* 161.

DIaconi [z], vel Presbyteri in parochia constituti, de rebus Ecclesiæ sibi creditis nihil audeant commutare, vendere, vel donare: quia res sacratæ Deo esse noscuntur. Similiter & Sacerdotes nihil de rebus Ecclesiæ sibi commissæ (ut superiùs comprehensum est) alienare præsumant. Quòd si fecerint, convicti in Concilio, & ab honore depositi, de suo [39] aliud tantum restituant, quantum visi sunt præsumpsisse *a*. *& infrà.* §. 1. Libertos tamen, quos Sacerdotes, vel Diaconos de Ecclesia sibi commissa facere voluerint, actus Ecclesiæ prosequi jubemus. Quòd si facere contempserint, placuit eos ad proprium reverti servitium.

¶ CORR. ROM. *a Præsumpsisse.*] Si hic interponas *c. si quis qualibet. infrà, eâdem.* habebis integrum Canonem 49. ipsius Concilii Agathensis.

¶ PITH. [39] *Suo.*] 2. V. C. *suo proprio.*

XXXVI. *Item* EX EODEM, *c.* 53 [a]. [an. 506. *ibid.*]

[a] Et in Epaunensi, *c.* 7.

De possessione Ecclesiastici juris quidquid à Presbytero distrahitur, inane habeatur, & vacuum.

[b] Ivo, *p.* 3. *c.* 162.

QUidquid parochiarum [b] Presbyter de Ecclesiastici juris possessione distraxerit, inane habeatur & vacuum vendicatione *a* [40] comparantis, & actione vendentis.

¶ CORR. ROM. *a Vendicatione.*] Sic etiam in recentioribus Conciliorum editionibus. In aliis, & duobus etiam Vaticanis codicibus legitur, *venditore comparantis*, apud Ivonem, *venditione comparantis.* In Epaunensi, ubi hoc videtur repeti, *in venditorem comparantis actione vertenda.*

¶ PITH. [40] *Vendicatione.*] V. C. *venditore emptione.*

XXXVII. *Item* URBANUS Papa. [imò Callistus II. an. 1123. *Romæ.*]

Alienationes factæ ab intrusis, & ordinationes sine consensu Clericorum irritæ sunt.

ALienationes [41] omnium per intrusionem, seu Canonicè Electorum sub Episcopi nomine, aut Abbatis, qui secundùm Ecclesiæ suæ usum consecrandus est; alienationes dico quocumque modo factas, nec non & ordinationes personarum ab eisdem sine communi consensu Clericorum Ecclesiæ, sive per simoniam itidem factas, irritas judicamus.

§. 1. Illud etiam per omnia interdicimus, ut nullus Clericus Præbendam suam, seu Beneficium aliquod Ecclesiarum aliquo modo alienare præsumat. Quod si præsumptum olim fuit, vel aliquando fuerit; irritum erit, & ultioni Canonicæ subjacebit.

¶ CORR. ROM.] Post Collectionem Anselmi in Codice perantiquo, habetur fragmentum cujusdam Concilii Urbani secundi: in cujus initio hæc leguntur: *Alienationes, quæ specialiter per Ostonem, Guidonem, Jeremiam, seu fortè Philippum ubilibet de possessionibus Ravennatis Exarchatus factæ sunt, damnamus. Generaliter autem omnium per intrusionem, seu Canonicè electorum sub Episcopi nomine, vel Abbatis.... Ecclesiæ suæ consecrandus est, alienationes quocumque modo factas*, & cetera usque ad finem hujus Capitis sine ulla varietate.

¶ PITH. [41] *Alienationes.*] Suprà IX. *q.* 1. *ordinat.* Cod. Th. *de infirm. iis quæ subten.* Sigebert. an. 900. 902. & 963.

XXXVIII. *Item* EX CONCILIO ILERDENSI, *c.* 16. [an. 524. *in Hispania.*]

Episcopo defuncto, vel adhuc in supremis agente, de rebus Ecclesiæ nihil est usurpandum.

[c] Concord. Concilium. Valent. *c.* 2.

HÆc hujus placiti [c] constitutione inter nos censura placuit custodiri; ut defuncto Antistite, vel etiam adhuc in supremis agente, nullus Clericorum cujuslibet ordinis, officii, gradúsve sit, quidquam de domo præsumat, vel quod de utilitate instrumenti domûs esse cognoscitur, id est, mobilis, & immobilis rei Ecclesiasticæ conetur invadere; nihil furto *a*, nihil dolo supprimens, auferens, atque abscondens. Sed is, cui domus commissa est, subjunctis sibi β uno, vel duobus fidelissimis Clericis, omnia usque ad tempus Pontificis subtituendi debeat conservare; & his, qui in domo inveniuntur, Clericis confuetam alimoniam administrare. Substitutus autem Antistes suscepta sedis γ commoda ordinabit, velut Deus imperabit: ut eis uti cum his debeat, quos cognoverit disciplinæ, & charitati Præcessoris sui fideliter paruisse. Quòd si quisquam post hæc cujuslibet ordinis (ut superiùs dictum est) Clericus quacumque occasione, de omni facultate quidpiam probatus fuerit abstulisse, vel forsitan dolo aliquo suppressisse: reus sacrilegii prolixiori anathemate condemnetur, & vix quoque peregrina ei communio concedatur: quia durum est, ut hi, quos constat in servitio Domini cum primæ Sedis Antistite desudasse, ab his, qui suarum rerum incubatores, vel utilitatibus servientes, atque vacantes fuisse noscuntur, despecti aliquatenus crucientur.

¶ CORR.

¶ CORR. ROM. *a Nihil furto.*] In Codice Lucensi Regio sequitur, *nihil vi.*

β *Subjunctis sibi.*] In Conciliorum editionibus sequitur, *cum consilio:* & in codice Regio additur, *Clerici:* fortasse autem legendum, *cum consilio Cleri.*

γ *Suscepta Sedis.*] In eodem Regio codice est, *suscepta ea, prout Decessor suus ordinavit, vel ut Deus imperavit.*

XXXIX. *Item* EX CONCILIO TOLETANO IV. *c.* 66. [an. 633. *ibid.*]

Episcopi, qui nihil Ecclesiæ conferunt, famulos ejus libertate non donent.

[d] Burch. *l.* 3. *c.* 189. Ivo, *p.* 3. *c.* 249.

ET, si illi [d], qui nulla ex rebus suis pauperibus Christi distribuunt, æterni Judicis voce in futuro condemnabuntur; quanto magis ii, qui auferunt pauperibus quod non dederunt? Quapropter Episcopi, qui nihil ex suo proprio Ecclesiæ Christi compensaverunt, hanc Divinam sententiam metuant, & liberos ex familia [e] Ecclesiæ ad condemnationem suam facere non præsumant. Impium enim est, ut qui res suas Ecclesiæ Christi non contulerit, damnum inferat, & jus Ecclesiæ alienare contendat. Tales ergo liberos [f] Successor Episcopus absque ulla oppositione ad jus Ecclesiæ revocabit: quia eos non æquitas, sed improbitas absolvit.

[e] *al.* libertos ex familiis.

[f] *al.* libertos.

XL. *Item* EX CONCILIO AURELIANENSI, [imò Agathensi *c.* 26. an. 506. *in Gallia.*]

De Clericis, qui documenta Ecclesiæ supprimunt, aut negant, aut aliis damnabiliter tradunt.

[g] Ivo, *p.* 3. *c.* 156.

SI quis de Clericis [g] documenta, quibus Ecclesiæ possessio firma tenetur, aut supprimere, aut negare, aut avertere [42], aut fortasse tradere, damnabili & punienda obstinatione præsumpserit; quidquid pro absentia documentorum damni Ecclesiæ illatum est, de propriis facultatibus reddat.

¶ CORR. ROM.] Hoc idem citatur suprà, *eâd. si quis de Clericis*, ex Concilio Agathensi, in quo habetur. Non est autem mutatus titulus: quia potuit in aliquo etiam Aurelianensi, quod non extet, esse repetitum.

¶ PITH. [42] *avertere aut.*] V. C. *adversario.*

[h] *Lib. 7. Cap. c.* 275.

XLI. *Item* EX CONCILIO AURELIANENSI III. *c.* 23 [h]. [an. 538. *ibid.*]

Ministris Ecclesiæ de rebus ejusdem Ecclesiæ absque Episcopi permissu nihil alienare licet.

[i] Polyc. *l.* 3. *tit.* 12.

ABbatibus [i], Presbyteris, cæteríque Ministris de rebus Ecclesiasticis, vel sacro ministerio alienare, vel obligare absque permissu, & subscriptione Episcopi sui nihil liceat. Quod qui præsumpserit, degradetur [43] communione concessa: & quod temerè præsumptum, aut alienatum est, ordinatione Episcopi revocetur.

¶ PITH. [43] *Degradetur.*] V. C. *regradetur.*

XLII. *Item* EX SYNODO ANCYRANA, *c.* 15. [an. 314. *in Galatia.*]

Res Ecclesiæ, quæ absente Episcopo distrahuntur, ad jus Ecclesiasticum revocentur.

[k] Ansel. *l.* 6. *c.* 162.

[l] ἀναβαλλέσθαι τὸ κυρίακόν.

[m] *al.* si constitutum pretium.

SI qua de rebus [k] Ecclesiæ, cum Episcopus non est, Presbyteri vendiderint, placuit rescisso contractu ad jus Ecclesiasticum revocari [l]. In judicio autem erit Episcopi constitutum [m], si pretium debeat recipi, nec ne: propterea quòd sæpè contingit distractarum rerum reditus ampliorem summam pro accepto [44] pretio reddi *a*.

¶ CORR. ROM. *a Reddi.*] Sic in quibusdam exemplaribus priscæ versionis. In aliis verò est, *reddidisse.* Græcè legitur, διὰ τὸ πολλάκις τὴν τιμὴν τῶν πιπρασμένων ἀποδιδόναι αὐτοῖς τιμίους πλείονα τὴν τιμήν, id est, *propterea quòd sæpè rerum venditarum reditus majus pretium his ipsis reddiderit.* Sed ob Glossam non est mutatum.

¶ PITH. [44] *Accepto, &c.*] al. *actio pretio reddidisse.*

[n] Et in Aquisgran. *c.* 88.

[o] Concord. Concilium. Valent. *c.* 2.

XLIII. *Item* EX CONCILIO CALCHEDONENSI, *c.* 22 [n]. [an. 451. *in Bithynia.*]

Post mortem Episcopi res ad eum pertinentes Clerici non rapiant.

NOn liceat Clericis post mortem Episcopi sui rapere res pertinentes ad eum: sicut jam præcedentibus regulis constitutum habetur. Si verò hoc fecerint, periclitari se noverint in proprio gradu.

[o] In Meldensi, *c.* 21.

XLIV. *Item* EX CONCILIO MEDIOMATRICIS [o]. [imò Belvacensi an. 845. *in Gallia.*]

Rescindantur precariæ, & commutationes ab invasoribus factæ.

[p] Burch. *l.* 3. *c.* 166. Ivo, *p.* 3. *c.* 227. *ex Belvacensi.*

PRecariæ [p], & commutationes tempore viduatarum Ecclesiarum factæ ab his, qui loca Episcoporum occupaverant, rescindantur; & cum autoritate Ecclesiastica, vel Civili, si faciendæ sunt, fiant.

¶ CORR. ROM.] Quod hic ex Concilio Mediomatricis citatur, in Concilio Meldensi refertur ex Concilio Belvacensi, ex quo etiam citant Burchardus & Ivo. Sed quia in Conciliis Gallicis, & Germanicis sæpè eadem repetuntur; non est mutata inscriptio. In adjectis Capitularibus quæ ex Galliâ sunt habita, inter cetera leguntur quædam Capitula excerpta à Domino Rege Karolo & Principibus suis ex his Capitulis, quæ anno DCCCXLVI. ediderunt Episcopi in Synodis, &c. Quorum Capitulorum unum est hoc, *ut precariæ & commutationes tempore viduarum Ecclesiarum factæ ab his, qui loca Episcoporum occupaverunt, rescindantur, & cum autoritate Ecclesiastica, vel civili denuò, si fienda, fiant.*

XLV. *Item* GREGORIUS I. Maximiano Syracusano Episcopo, *lib.* 3. *Epist.* 11 [q]. [an. 593. *Romæ in Siciliam.*]

[q] Joan. Diaconus *lib.* 3. *c.* 23.

Pro labore inventarii nihil accipiant Oeconomi de rebus Ecclesiæ.

CHaritatem tuam commonere curavimus, ut si quispiam Episcoporum de hac luce migraverit, vel (quod absit) pro suis fuerit remotus excessibus; convenientibus Oeconomis *a* cunctísque Clericis [r] Prioribus, atque in sui præsentia inventarium Ecclesiæ rerum facientibus, omnia, quæ reperta fuerint, subtiliter describantur: nec (sicut anteà fieri dicebatur) species quædam, aut aliud quodlibet de rebus Ecclesiæ, quasi pro faciendi inventarii labore tollatur. *& infrà.* §. 1. Visitatores Ecclesiarum, Clericíque eorum, qui cum ipsis per non suæ civitatis parochias fatigantur, aliquod laboris sui capiant te disponente subsidium. Justum namque est, ut illi [t] consequantur stipendium, qui [t] pro tempore suum commodare reperiuntur obsequium.

[r] *al.* Clerii.

[s] *al.* illis.

[t] *al.* quo.

¶ CORR. ROM. *a Oeconomis.*] Sic etiam in omnibus vetustis: sed in originali tam impresso, quàm manuscripto legitur, *hierarchicis.* Joannes Diaconus habet, *hieraticis.*

XLVI. *Item* EX CONCILIO Urbani Papæ Alverniæ celebrato. [an. 1095. *in Gallia.*]

Excommunicentur Laici, qui morientium Clericorum audent bona dirripere.

DE Laicis [45] quæstio facta est, qui morientibus Episcopis, sive aliis Clericis res defunctorum invasas, Ecclesiæ, pauperibúsque subripiunt. Contra quos commune totius Concilii Anathema prolatum est, ipso Papa hujusmodi sententiam promulgante. Si quis post interdicti præfinitis cognitionem, Episcoporum, seu Presbyterorum, aut aliorum Clericorum res invaserit; usque ad satisfactionem excommunicetur. §. 1. Episcoporum verò deficientium res per Archipresbyterorum, seu Archidiaconorum manus, aut secundùm mortuorum judicium pro ipsorum salute in eleëmosynas dispensentur; aut Successori, qui futurus est, reserventur. Idipsum de Presbyterorum, seu Clericorum aliorum rebus per Episcopum, vel suprædictas personas, aut cui deficientes commiserint, fiant. Si quis autem adversùs ista præsumpserit, anathema sit.

¶ CORR. ROM.] In titulis Capitulorum Concilii Claremontensis (quod Alverniæ celebratum est) titulo penultimo hæc leguntur ad Caput hoc spectantia: *Ne aliquis Clericus res Episcoporum, vel Clericorum, vel in vita, vel post mortem eorum diripiat, vel in usus proprios conferat. Quòd si quis fecerit, anathema sit: & dictum est ab omnibus, fiat.*

¶ PITH. [45] *De Laicis.*] Cedren. *in Nicephoro Phocæ p.* 545. Joan. Curopal. *fol.* 71. Guil. Tyr. *lib.* 1. *c.* 13.

XLVII. *Item* INNOCENTIUS Papa II. in Concilio Lateranensi, *c.* 4. [an. 1139. *Romæ.*]

De eodem.

[u] Sup. *ead. non licet.* Paun. *l.* 8. *c.* 141.

ILlud, quod in sacro [u] Calchedonensi Concilio constitutum est, irrefragabiliter conservari præcipimus: ut videlicet decedentium bona Episcoporum à nullo omnino hominum diripiantur: sed ad opus Ecclesiæ, & Successoris sui in libera Oeconomi, & Clericorum permaneant potestate. Cesset igitur de cetero illa detestabilis & sæva rapacitas. Si quis autem amodò hoc attentare præsumpserit, excommunicationi subjaceat. Qui verò morientium *a* Presbyterorum, vel Clericorum bona rapuerunt, simili sententiæ subjaceant.

¶ CORR. ROM. *a Morientium.*] In vulgatis sequebatur, *Episcoporum:* quæ vox & à vetustis, & ab ipso Concilio manuscripto abest, & frustrà repeteretur. Sunt autem ex originali addita paulò superiùs aliquot verba.

Hoc non solùm de Laicis, verùm etiam de Metropolitanis, & quibuslibet aliis Clericis intelligendum est: sicut legitur [cc] GRATIAN.

XLVIII. IN SEXTA SYNODO, *c.* 35. [an. 692. *Constantinopoli.*]

Res Episcopi morientis Metropolitano non licet invadere.

NOn liceat alicui Metropolitano, mortuo Episcopo, qui sub eo est, aut res ejus, aut Ecclesiæ suæ auferre: sed sint sub custodia Cleri Ecclesiæ defuncti Episcopi, usque dum alius ordinetur Episcopus. Si verò Clerici in Ecclesia non fuerint; tunc Metropolitanus illibata omnia Episcopo, qui ibi ordinabitur, reddat.

SICUT autem res Ecclesiæ nulli usurpare licet; ita Ecclesiæ, aliena invadere non permittitur. Unde [cc] GRATIAN.

XLIX. GREGORIUS I. *lib.* 2. *Epist.* 43. ad Bonifacium Episcopum. [an. 593. *Romæ.*]